

Dansens og musikkens rødder 43

Hornfiffen fra Randers 2. del

af Per Sørensen

I sidste nummer af Hjemstavnsliv nævnte jeg, at hornpipe-dansene stammede fra De Britiske Øer, på samme måde er det med den melodi, vi bruger til Hornfiffen. Melodien stammer fra Skotland eller England. Hvor gammel den er vides ikke; men første gang, den træffes og kan dateres, er i en skotsk trykt danse- og musiksamling fra ca. 1756¹. Her træffes også første gang det engelske navn "The Soldiers Joy" på melodien. Man ved ikke helt nøjagtig, hvorfor melodien hedder sådan; men det refererer formentlig til soldatens pung - da melodien i England også er kendt under navnet "The King's Head", som var pseudonym for en bestemt mønt.

Dansebeskrivelsen under noden er en rækkedans. Beskrevet på traditionel engelsk vis. Denne korte informative måde at nedskrive danse på i England kendes helt tilbage til 1651, hvor John Playford udgav "The English Dancing Master".

Melodien er kendt i hele Storbritanni-

en og Wales og danses på mange forskellige måder. Der findes et utal af forskellige rækkedanse til melodien, ligesom den også er brugt til solodanse for mænd. Disse solodanse var ofte sceniske og kendte som matrosdanske eller sømandsreel, og netop ét af trinnene i én af matrosdansene minder meget om vort begyndelsestrin i Hornfiffen. Reeltrinnet genfindes også i nogle af matrosdansene.

I øvrigt har der også været udført sceniske matrosdanske i Danmark. Se denne tegning - lavet af Carl Plötz i 1840.

Tegningen viser Rosa Price (1810-1887), der udfører en Engelsk Matrosdans. Rosa Price var født i London, men blev gift ind i den berømte Pricefamilie i København, der på Vesterbro havde startet Morskabs-teater. For at supplere familiens indtægter rejste Rosa Price i en lang årrække næsten hvert forår til Århus (fra 1854-1874), hvor hun i nogle måneder havde danses-kole i sæsonens nyeste danse².

Rosa Price danser Engelsk Matrosdans.

Melodien til Hornfiffen er også kendt overalt i Amerika som "Soldier's Joy" og har, som i England, været benyttet til mange forskellige rækkedanse. Se dette eksempel fra 1859³. Læg mærke til, at man i Amerika benyttede sig af samme, korte måde at beskrive danse på som i England.

Første gang, vi så melodien til Hornfiffen i Danmark, var kun knap 20 år efter, at den forekom i England første gang. Det er i en anonym, håndskrevet dansesamling fra ca. 1774-1780, der i dag findes på Det kongelige Bibliotek⁴. Samlingen omfatter 2 små hefter - det ene hefte med dansebeskrivelser og det andet hefte med musikken - skrevet for violin. I disse hefter er det en rækkedans og er nr. 35 med navnet "Le salut Rojal" (prøv at lægge mærke til, at denne og den engelske melodi næsten er identiske).

Dansebeskrivelsen lyder som følger:
No. 35 le Salut Rojal.

1. Tour 1ste Msr og Dm kaster af, gaar forbie hinanden og rundt med begge Hænder 1ste Msr med 3^{die} Dm og 1ste Dm med 3^{die} Msr.

The Soldiers Joy 100

Cast down 2 Cu. up again $\ddot{=}$ hands 4 round at top & back again $\ddot{=}$ the 1st 2^d & 3^d Cu. lock hands & go quite round $\ddot{=}$ lead down one Cu. foot it Right & Left at top $\ddot{=}$

Første, kendte node af hornfiffen-melodien. Skotland ca. 1756.

SOLDIER'S JOY.

Allegro.

All balance, Swing four hands, Ladies' chain, Balance and turn partners, Right and left, All forward and back, Forward and pass through to next couple.

Fra amerikansk nodebog - Boston 1859.

2. Tour 1ste Par kaster op igen og rundt med hinanden.
3. Tour 1ste Par er paa hinandens plads ball. og Moulinet med 2^{det} Par.
4. Tour 1ste Par ball. og kaster af. Svinger helt rundt med begge Hænder.

(Min kopi af den gamle, gotiske håndskrift er meget utydelig og svær at læse; men så vidt jeg kan se, er det ovenstående ordlyd til dansen).

Her er min fortolkning af den gamle dans i folkedanserteminologi:

Opstilling: Alm. rækkeopstilling
Trin: Gangtrin og hopsaballancé

- 1-8 1. par ruller 1 omgang bagom 2. par (herre bag herre og dame bag dame) og ind mellem 2. og 3. par, 1. par forbi hinanden og 1. herre 2-håndsfatn. med 3. dame - (1. dame med 3. herre) rundt på stedet, 16 gangtrin.
- 1-8 1. par ruller atter 1 omgang bagom 2. par (herre bag herre og dame bag dame), og 1. par tager 2-håndsfatn. og rundt på stedet (egen plads).

Herren slutter på damens plads og damen på herrens.

- 9-16 1. og 2. par 4 hopsaballancé på stedet. Alle 4 højrehåndsmølle 1 omgang, 8 gangtrin.
- 9-16 1. par 2 hopsaballancé på stedet. 1. par ruller 1 omgang bagom 2. par (herre bag dame og dame bag herre) ind mellem 2. og 3. par. 1. par 2-håndsfatn. og 1 1/2 omgang rundt, så herren slutter i herrerækken og damen i damerækken, 12 gangtrin.

Når dansen begynder forfra, danser 1. par med 3. og 4. par (2. par står over).

I den originale beskrivelse er trinene ukendte, så jeg har valgt nogle trin, der passer til musikken; men det kunne ligeså godt være andre trin.

Som tidligere nævnt genfindes melodien mange gange i det 19. århundrede, én af de tidligste er fra den yngste del af Rieber-nodebogen, der ligger på Folkemindesamlingen, og dateringen er ca. 1800-1815.

I 1823 udgav danselærer Jørgen Gad Lund en dansebog⁵. I denne bog findes der beskrivelse til en Hornpipe, som også er en rækkedans. I denne version er der en ekstra afd. dans, og man skal bruge 3 repriser musik. Desværre mangler musikken, så vi kan ikke vide, om det er en helt anden musik, eller om det er den kendte hornfiffen-melodi, der er påført en ekstra reprise. I Norge kendes melodien i en variant med 3 repriser.

I Danmark genfindes melodien også i den lille 2-pars dans fra Langeland, der hedder "Den lille Hollandske"⁶, som oprindeligt er indsamlet af højskolelærer Carla Schibler (1895 - ca. 1975) i slutningen af 1920'erne.

35 Le Salut Rojal

"Le Salut Rojal" ca. 1774-1780.

Hornpipe.

1 ^{ste} Tour.	6 rundt til venstre Side;
2den	tilbage til høire.
3die	Cavaliererne giver Damerne Hænderne overfors og fører omkring.
4de	Første og andet Par Hopsabalz.
5te	Første Par ned
6te	og op igjen, og nu begynder man med det følgende Par.

Jørgen Gad Lunds Dansebog 1823.

For mangfoldighedens skyld vil jeg prøve at nævne nogle af de nordiske danse, hvor musikken er den kendte melodi.

Norge:

“Seks-krossedans” - “Tretur fra Fana” - “Seksmannsril fra Åker”. Melodien har været kendt i hele Norge til Reel-danse og Treture.

Finland:

“Pilkutin 1. osa.”.

Svensk-Finsk område:

“Fyra man engelska fra Geta” - “Kökar Engelska”. Melodien har også været brugt til 3 mands Reel.

Sverige:

“Engelska fra Bohuslän”. Melodien har også været brugt til 3 mands Reel.

Island:

“Byt om Ræl”.

Udover Norden og de engelsktalende lande kendes melodien bl.a. også i Holland - Tyskland - De Baltiske Lande og i Rusland.

Jeg håber hermed at have bevist, at dans og musik for det meste ikke har været et nationalt anliggende, men i langt højere grad, end vi forestiller os, et internationalt

anliggende, hvor dans og musik har fulgt modestrømninger.

I Danmark bruger vi jo for det meste kun melodien til pardanse, så prøv at danse den lille rækkedans “Le Salut Royal” fra 1780, som er det første bevis på, at melodien er kommet til Danmark.

God Fornøjelse!!!

Kildehenvisninger:

Tak til Assistant Librarian Elaine Bradtke fra Vaughan Williams Memorial Library, der har hjulpet med at finde den første, engelske hornfiffen-melodi. Også en tak til Henrik Koudal og Henning Urup, der har hjulpet med at identificere og fremskaffe den første, danske melodivariant af Hornfiffen.

1. “Rutherfords Compleat Collection of two hundred of the most celebrated Country Dances, Both Old and New. - Vol. III ca. 1756 (Originalen findes på Manchester Public Library).
2. “Dans i Århus Stiftstidende” af Per Sørensen. Meddelelser fra Dansk Dansehistorisk Arkiv nr. 17 - 1998.
3. “The Home Circle” vol I. Published by Oliver Ditson Boston 1859 - Findes i Pia og Per Sørensens dansearkiv.
4. Findes på Det kongelige Bibliotek i Ny Kgl Samling 728 I & II 8°.
5. “Terpsichore” af Jørgen Gad Lund. Maribo 1823.
6. “26 gamle folkedanse” af Pia & Per Sørensen. Kolding 1989.